

Vervolging van schendingen van sancties (beperkende maatregelen) in nationale rechtsstelsels

Een vergelijkende analyse

Datum: november 2021

URL: <https://www.eurojust.europa.eu/publication/expert-report-prosecution-sanctions-restrictive-measures-violations-national-jurisdictions>

Sancties, of beperkende maatregelen, zijn politieke handelsbeperkingen die worden opgelegd aan landen, groepen, entiteiten of personen om een gedragsverandering teweeg te brengen, kosten aan hen op te leggen of belemmeringen voor hen op te werpen, of een normatief of publiek signaal af te geven over hun gedrag. Er zijn verschillende typen sancties, afhankelijk van de situatie waarvoor ze worden opgelegd: het kan hierbij gaan om beperkingen zoals wapenembargo's, een invoer- of uitvoerverbod op bepaalde voorwerpen of stoffen, financiële beperkingen en reisverboden. Sancties kunnen unilateraal of multilateraal zijn, afhankelijk van het aantal landen dat de sanctieregeling toepast.

Sanctieregelingen worden vaak in het leven geroepen door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (UNSC) en door de Raad van de EU. Op de datum van publicatie zijn er in de EU 26 autonome sanctieregelingen voor specifieke situaties in verschillende regio's in de wereld – Belarus, Iran, Myanmar, Rusland, Syrië (om er maar een paar te noemen) – of in verband met bredere dreigingen – cyberaanvallen, verspreiding van chemische wapens, terrorisme en mensenrechtenschendingen.

Om ervoor te zorgen dat sancties effectief zijn, verplichten de UNSC en de EU lidstaten doorgaans om schendingen van sancties in hun nationale rechtsstelsels te bestraffen. In de praktijk worden echter maar heel weinig personen of rechtspersonen die sancties schenden, daadwerkelijk ter verantwoording geroepen. Toch zou juist het onderzoek naar en de vervolging van dergelijke schendingen van doorslaggevend belang kunnen zijn in de globale strijd tegen straffeloosheid van ernstige internationale misdrijven zoals genocide, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden, met name daar waar bedrijven bij deze misdaden betrokken zijn.

Bedrijven die bijvoorbeeld betrokken zijn bij de handel in natuurlijke hulpbronnen, wapens of chemische stoffen, hebben wellicht handelsbelangen in delen van de wereld die worden geteisterd door crises, armoede en gewapende conflicten, waar vaker sprake is van ernstige schendingen van de mensenrechten en ernstige internationale misdrijven. In dit soort gebieden opereren in een EU-lidstaat geregistreerde moederbedrijven soms via lokale dochterondernemingen. Recente zaken zoals de zaak *Lafarge* in Frankrijk hebben aangetoond dat bedrijven die in deze context zakendoen, strafrechtelijk kunnen worden vervolgd voor de nationale rechter voor schendingen van sancties en mogelijke medeplichtigheid bij ernstige internationale misdrijven.

Wanneer medeplichtigheid bij ernstige internationale misdrijven te moeilijk te bewijzen is, kunnen bedrijven door de vervolging van schendingen van sancties toch aansprakelijk worden gesteld. Op die manier kan ook een verband worden vastgesteld dat in sommige landen nodig is om volgens het

beginsel van universele rechtspraak een procedure in te leiden voor ernstige internationale misdrijven. De monitoring van sancties en de adequate bestraffing van schendingen van sancties moeten daarom volledig in de algemene strategieën ter bestrijding van straffeloosheid van EU-lidstaten en juridische beroepsbeoefenaren worden geïntegreerd. Bovendien is een gecoördineerde aanpak nodig om de informatie-uitwisseling tussen nationale actoren die zich bezighouden met de uitvoering en monitoring van beperkende maatregelen – het ministerie van Buitenlandse Zaken, het ministerie van Economische Zaken en douaneautoriteiten – en autoriteiten die belast zijn met het onderzoek naar en de vervolging van ernstige internationale misdrijven, te vergemakkelijken.

De vergelijkende analyse in dit verslag is gebaseerd op een onderzoek dat in 2015 in EU-lidstaten en waarnemende staten bij het genocidenetwerk is uitgevoerd en in 2021 is geactualiseerd. Hieruit blijkt dat alle lidstaten en waarnemende staten bij het genocidenetwerk sancties van strafrechtelijke of administratieve aard in hun nationale wetgevingen hebben opgenomen om schendingen van sancties te bestraffen. Verder wordt in het verslag ingegaan op recente nationale jurisprudentie met daarin praktische voorbeelden van mogelijke synergieën tussen het onderzoek naar en de vervolging van schendingen van sancties en ernstige internationale misdrijven.